

Osobine ličnosti kao prediktori preferencija literarnog horora: bezosjećajnost ili traženje senzacija?

Knežević Ivan, Subotić Siniša

PIM univerzitet & NVO "Persona" Banja Luka

Postoje brojni pokušaji da se objasni zašto ljudi preferiraju nasilne i zastrašujuće vidove umjetnosti, poput horora. Većina dosadašnjih razmatranja i nalaza ograničena je na preferencije filmskog horora, dok nalazi u vezi sa preferencijama literarne horor umjetnosti izostaju. U skladu s tim, svrha ovog istraživanja bila je utvrđivanje latentne strukture preferencija literarnog horora i njene veze sa osobinama ličnosti.

Glavna istraživačka dilema ogledala se u provjeri toga da li se viši afiniteti ka literarnom horor mogu bolje objasniti na osnovu tzv. psihopatskih tendencija (npr. niska empatija/bezosjećajnost) ili pak na osnovu izraženije sklonosti ka traženju senzacija. Istraživanje je sprovedeno na uzorku od 1152 ispitanika (62.41% žena) prosječnog uzrasta od 28.43 (SD=8.64) godine, sa BHS govornog područja. Podaci su prikupljeni putem anonimne elektronske ankete. Ispitanicima je (varijabilnim redoslijedom) zadano 13 odabranih odlomaka iz literarnih horor klasika objavljenih u prethodna dva i po vijeka.

Od ispitanika se tražilo da na 7-stepenoj Likertovoj skali procijene stepen u kojem im se svaki od odlomaka dopada. Ove procjene podvrgnute su eksplorativnoj faktorskoj analizi (ULS metod) na osnovu koje je utvrđeno da njihov latentni prostor najbolje opisuje jedan visoko interno konzistentan ($\omega=.93$) faktor (51.76% objašnjene zajedničke varijanse; raspon zasićenja: $\Lambda=.51-.79$). Na osnovu pola, uzrasta, dimenzija Levensonovog upitnika psihopatije (egocentričnost, antisocijalnost i bezosjećajnost) i dimenzija Zakerman-Kalmanovog upitnika ličnosti (impulsivno traženje senzacija, neuroticizam/anksioznost, agresivnost/hostilitet, aktivitet i socijabilnost) bilo je moguće predvidjeti 6.1% varijanse preferencija literarnog horora, pri čemu su najvažniji prediktori bili: niži uzrast ($\beta=-.18$, $p<.001$), više impulsivno traženje senzacija ($\beta=.17$, $p<.001$) i niža socijabilnost ($\beta=-.10$, $p=.002$). Niti jedna dimenzija psihopatije nije značajno doprinosila predikciji. Moguće je zaključiti da preferencije literarnog horora nisu odlika psihopatskih karakteristika ličnosti, već da su, u prosjeku, svojstvenije za mlađe, manje socijabilne osobe, sa izraženijim impulsivnim traženjem senzacija. Ipak, najveći dio faktora koji određuju preferenciju literarnog horora još uvijek je misterija.

Ključne riječi: horor književnost, literarne preferencije, psihopatija, osobine ličnosti, eksplorativna faktorska analiza (EFA)